

GRUNDTRÆNING 1 - HVALPE OG UNGHUNDE MED THOMAS STOKKE

Hovedmål: At udvide værktøjskassen med belønningsbaserede træningsstrategier.

Temaer

- Hundens adfærd og læring
- Forskellige belønningstyper - den rette belønning til hver øvelse
- Et belønningssystem til jagthunde
- Selvkontrol
- Relation mellem hund og fører
- Hvad kræves af hundeføreren og kursusdeltageren
- Målsætning, planlægning, evaluering
- Struktur i træningen
- Problemløsning
- Praktik

Jeg har lavet *noterne (i kursiv)* for at fastholde og bearbejde kursusdagene med Thomas Stokke. Noterne følger T.S.' disposition (oversat til dansk), og øvelserne fra eftermiddagens praktik kommer samlet til sidst. **Fed grøn skrift** markerer link til en uddybende tekst/youtube klip. Ind imellem er der personlige betragtninger, som jeg synes er relevante i sammenhængen. Der kan være ting jeg har misforstået, og noget jeg ikke har fået med. Jeg hører gerne fra dig, hvis du har noget at tilføje eller rette.
Med venlig hilsen
Elisabeth Johansen, Reg. NSj.
enlostlake@gmail.com

HUNDENS ADFÆRD OG LÆRING

Målet er at få viden om:

- Hvad der styrer adfærd
- Hvordan hunde lærer
- Hvad belønningsbaseret træning er

Hvorfor gør hunde som de gør?

Adfærd

Læring: Relativ stabil ændring i adfærd som en følge af konsekvenserne.
Virker på enkeltadfærd på individ niveau.

Arv: Genetisk udvælgelse virker på populationsniveau.

Naturlig og kunstig (avl).

Thomas nævnte tæver, som går tomme, som eksempel på naturlig udvælgelse, mens avlen kan være rettet mod brugsegenskaber, arbejdslyst, samarbejde, "will to please", lyst til at gribe og bære, vandpassion, ro og evne til at skifte mellem "on/of", evne til at bruge næsen.

Thomas lagde ud med at understrege vigtigheden af at købe den rigtige hund. Vælg en race, som har de egenskaber, du lægger vægt på. Undersøg linjerne, så der er størst mulig chance for at få et individ indenfor det spektrum racen repræsenterer, som passer til dine ambitioner.

Når man så har købt hunden, må man få det bedste ud af den, også selvom der viser sig at være uforudsete udfordringer.

Som instruktører, skal vi hjælpe kursisterne med at få det bedste ud af de hunde, de har købt.

Medfødte adfærdstræk

Hundens medfødte adfærdstræk skal

- stimuleres - for eksempel samarbejde og lyst til at være hos fører
- dæmpes - for eksempel jagtlysten
- formes ved læring

Noget får vi gratis, andre ting må vi arbejde for

Thomas mindede om, at man skal se på den nye hund med friske øjne. Den er ikke som den gamle.

Adfærd og læring

- Al hundetræning handler om at øge eller mindske sandsynligheden for adfærd
- Konsekvensen - det som kommer bagefter - påvirker om adfærden bliver stærkere eller svagere
- Hunde gør det som kan betale sig

Hvis en adfærd bliver belønnet, så vil hunden gøre det igen. Hvis en ikke får noget ud af det, vil den ophøre med adfærden, og hvis den oplever ubehag, vil den forsøge at gøre noget andet, så ubehaget forsvinder - for eksempel at stikke af fra fører.

Thomas forklarede, at hunden ikke lærer - for eksempel at sætte sig - hvis fører siger sit - SIT - **SIT** med højere og højere stemme. Hunden lærer heller ikke at sætte sig, ved at vi lokker den ved at føre godbiddet ind over hovedet på den, til den ubevidst sætter sig. Det vil blot ende med, at hunden kræver mere og mere for at sætte sig.

Hunden lærer, hvis den oplever, at den får en belønning, når den har sat sig. Når hunden er blevet rigtig glad for at sætte sig, og gør det frivilligt, så sættes kommandoen på, så hunden lærer, at "sit" betyder nu skal jeg sætte mig, for så får jeg en belønning. Værdien af belønningen overføres først til adfærden - at sidde, og derefter til kommandoen - "sit". Når hunden hører "sit" bliver den glad, fordi den har oplevet, at nu skal den bare sætte sig, så kommer der en belønning.

Med til billedet hører, at hunden vil lære at sætte sig, hvis vi trykker den på bagparten - påfører den ubehag, og den oplever, at ubehaget forsvinder, når den sætter sig. Forskellen er, at hunden vil forbinde kommandoen "sit" med frygten for ubehag. Hunden vil sætte sig for at undgå ubehaget.

Spørgsmålet er, hvordan vi ønsker at træne.

Hvilke værktøjer har vi til at ændre adfærd?

Den viden, vi har om læring, er baseret på forsøg på forskellige dyr og er gyldig, uanset om det drejer sig om rotter, høns, hunde eller spækhuggere. Forskere har tænkt "mon ikke det hænger sådan sammen, at hvis en adfærd (for eksempel tryk på en knap) fører til belønning, så vil dyret gøre det igen". Det er det man kalder en hypotese. Derefter opstilles forsøg, så man kan teste hypotesen. Det er ikke nok at tænke "det lyder logisk", - det skal også afprøves. **Skinner gjorde det med sin "Skinner-boks". Thorndike med katte i sin puzzle-box. I dette klip med en schaefer** kan man se, hvordan adfærden stopper, når den ikke mere fører til belønningen. Resultaterne af disse forsøg stilles sædvanligvis op i nedenstående skema med de fire konsekvenser. Jeg synes, det er ret kringlet at forstå, fordi begreberne "positiv/negativ", "forstærkning" og "straf" ikke bruges, som vi intuitivt forstår dem. (Det kompliceres yderligere af, at skemaet i kompendiet side 18 er opstillet anderledes.) For at hjælpe havde Thomas indført forklaringer i det skema, han viste, og som jeg har fremhævet med fed skrift herunder, og i linket:

De fire konsekvenser - bliver der givet en grundig forklaring. Klippet er på engelsk, men der tales langsomt og tydeligt.

	Tilfører / +	Fjerner / -
Adfærd mere sandsynlig	Positiv forstærkning Belønning gives	Negativ forstærkning Ubehag fjernes
Adfærd mindre sandsynlig	Positiv svækkelse (straf) Ubehag tilføres	Negativ svækkelse (straf) Belønning fjernes

Når man træner med belønning, så belønner man, når hunden gør det, vi gerne vil have, og ønsker vi, at hunden skal blive dygtigere, så holder vi belønningen tilbage, for at få hunden til at gøre sig mere umage. Man bruger ikke straf under indlæring, fordi vi vil have en hund, som uden forbehold afprøver ny adfærd, når belønningen holdes tilbage.

Thomas forklarede, at de fire konsekvenser resulterer i forskellige følelser hos hunden.

- Velbehag - når belønning gives
- Frustration - når belønningen fjernes eller tilbageholdes
- Frygt - når ubehag tilføres
- Lettelse - når ubehag fjernes

Eksempel: Man kan komme til at forstærke uønsket adfærd, hvis hunden opfatter en irettesættelse som belønnende: Hundene står i haven og gør, og man råber ud af vinduet, at de skal holde op. Hvis hundene opfatter det som en irettesættelse, så er det fint. Men man kan også risikere, at hundene opfatter opmærksomheden som belønnende, og så har man forstærket adfærden.

En meget stor forventning til belønning kan føre til stress. For hunden som elsker at apportere, kan stressen udløses af forventningen til, at den næste dummy kastes. Thomas forklarede, at en måde at forebygge forventningsstress er hele tiden at variere øvelserne, så hunden ikke kan forudse, hvad den næste opgave er. Kan det skyldes, at hunden ikke stresser, hvis den er nødt til at koncentrere sig?

Træner man med negativ forstærkning og straf, er der forskel på, hvordan forskellige racer reagerer. Nogle racer kan reagere med aggression, men det vil man nok sjældent se hos retrieverne.

Eksempel på hvordan man utilsigtet kan påføre hunden ubehag: Hunden er i snor, og der kommer en anden hund imod. Hunden trækker i linen for at komme hen til den anden hund, og måske holder ejer ekstra igen. Den stramme snor tilfører hunden smerte, som den vil komme til at forbinde med mødet med fremmede hunde.

Eksempel på træning med belønning: Målet er, at hvalpen skal sidde ned og afvente værsgo, før den spiser sin mad. Madskålen gøres klar, og fører afventer, at hvalpen sætter sig. Så snart hvalpen sidder, føres skålen mod gulvet. Rejser hvalpen sig løftes skålen. Med lidt tålmodighed vil hvalpen finde ud af, at den med sin egen adfærd påvirker, om skålen kommer nærmere. Det er ikke nødvendigt at sige noget ud over værsgo, når hvalpen sidder ved siden af madskålen.

Spørgsmålet vi skal stille os selv er: Hvordan vil jeg træne?

Er svaret "belønningsbaseret", så skal det læres.

Det er ikke nemt, og der vil komme frustrationer undervejs.

Når vi selv kan træne belønningsbaseret, så kan vi formidle det til vores kursister.

Hvad er belønningsbaseret træning?

- Benytter sig af stærke belønninger
 - Inklusive jagtens belønninger
- Overføring af værdi fra belønningerne til adfærden
- Valg
 - Hunden vælger adfærd, vi styrer konsekvenserne

Ved belønningsbaseret træning ønsker vi at overføre værdien af belønningen til adfærden. For eksempel, at tilfredsstillelsen ved at spise maden overføres til adfærden at sidde. På den måde kan vi også lære hunden at gøre ting, som den ikke umiddelbart ville vælge i situationen. De første gange vil hvalpen formodentlig forsøge at komme hurtigere til maden ved at springe op eller stille sig på bagbenene op ad ejeren. Men da den oplever, at det har den modsatte effekt, prøver den noget andet. Hvalpen vælger selv, hvad den vil gøre, vi vælger, hvad vi vil belønne. Hvalpen må gerne tro, at det er den, som træner os til sætte madskålen ned og sige værsgo.

*Man kan også få hvalpen til at sidde, ved at sige sit, SIT, **SIT** og trykke bagparten ned og sige NEJ, hvis snuden nærmer sig skålen, men så opnår vi ikke, at hvalpen får følelsen af, at den selv har indflydelse på, hvad der sker. Derimod formes adfærden af ønsket om at undgå ubehag.*

Der bruges nogle begreber i belønningsbaseret træning, som det er vigtigt at forstå, inden man går i gang. Se også kompendiet side 19.

Adfærden er det hunden gør. I ovenstående eksempel vil vi gerne forstærke adfærden at sidde pænt, når maden bliver serveret.

Markøren som fortæller hunden, når den gør det rigtigt. I ovenstående eksempel "værsgo". Værsgo bliver samtidig signalet til hunden, om at nu kommer belønningen. Hvis man klikkertræner, så er klikket markøren, der fortæller hunden, at belønningen er på vej. Nogle vælger at sige "dygtig".

Belønningen, som i ovenstående eksempel er at få lov til at spise maden, og kan være en god godbid, en leg eller kæl og ros fra fører.

Værdioverførsel, som betyder, at velbehaget ved at spise overføres til den adfærd, der kommer umiddelbart før, som i ovenstående eksempel er at sidde.

Det er rigtig vigtigt at gøre sig klart, at markøren og belønningen er to forskellige ting. Det er ikke en belønning for en hund, at man siger "dygtig". "Dygtig" er markøren. Hunden har lært, at når den hører

markøren, så er belønningen på vej. Oprindeligt var det **Pavlov**, som opdagede, at et signal, som kommer før maden, kan få hundene til at savle, hvis de gentagne gange har hørt signalet, lige før maden kommer. Det forklarer også, hvorfor det er vigtigt, at signalet efterfølges af belønning. Hvis ikke, så vil det miste sin værdi. Derfor er det heller ikke belønningsbaseret træning at sige "dygtig", hvis "dygtig" ikke efterfølges af en belønning.

Endelig skal hunden lære at blive trænet belønningsbaseret.

- Hunden skal lære, at den skal arbejde for at få sin belønning. Den skal ikke kunne plage sig til belønning, ved at hoppe op eller dutte på lommen.
- Hunden skal lære markøren at kende, så den ved, at når den hører markøren, så er belønningen på vej.

På den måde får vi en hund, som samarbejder, og det bliver nemt at træne hund, fordi hunden lærer at prøve sig frem, at tage initiativ til ny adfærd, at gøre sig umage, når markørsignalet holdes tilbage.

Belønningsbaseret træning er IKKE

- Lokning og bestikkelser
 - Belønning tildeles, når arbejdet er gjort - forskudsbetaling dur ikke

Bruger man lokning, så bliver for eksempel godbitten i hånden en del af signalet, og hunden kan vurdere om det kan betale sig.

- Fri opdragelse
 - Vi må kontrollere hundens adgang til belønningerne - først oplæring, så eksamen

Miljøet omkring os indeholder alt for mange belønninger, som vi ikke kan kontrollere, og som meget nemt bliver meget mere attraktive end vores belønninger. Hunden skal lære at værdsætte vores belønninger, der skal være opbygget værdi i at være hos fører, og hunden skal have lært at udvise selvkontrol, så vi undgår at den løber ud og belønner sig selv.

Eksempel: I starten må hunden føres i snor, så den ikke kan storme hen til andre hunde. Når den har lært, at det betaler sig at være hos fører, kan linen tages af.

Ansvarsfordeling

Førers opgave: Observere hunden og belønne, når den gør det rigtige

Hundens opgave: Anstrenge sig for at få belønning

Jo mere vi arbejder, jo mindre arbejder hunden. Thomas gav som eksempel fri ved fod. Jo mere fører lokker, jo mindre synes hunden, den behøver at anstrenge sig, og den kan da også lige nå at snuse. Vi skal også passe på, at vi ikke lokker til kontakt. Hvis fører hele tiden kontakter hunden, så behøver hunden ikke at holde øje med fører. Hvis fører ignorerer hunden, vil hunden være nødt til at tage kontakt, og så skal fører selvfølgelig være opmærksom og klar til at forstærke adfærden. Vær opmærksom på at lokning til kontakt også indbefatter bittesmå bevægelser fra førers side, som for eksempel at lægge vægten over på det andet ben.

Eksempel: Den lille hvalp følger frivilligt sin fører. Det skal fører være opmærksom på og sørge for at forstærke. Undlader vi det, vil der ikke gå lang tid, før hvalpen finder ud af at belønne sig selv.

Eksempel: På træningspladsen gør hunden mange ting rigtigt. Den sidder roligt. Den ser på fører. Men fører ser det ikke og forstærker ikke adfærden. Efter et stykke tid finder hunden på noget andet. Den rejser sig og begynder at snuse i jorden. Nu reagerer fører. Hunden får opmærksomhed, bliver sat ned og får en godbid. Dermed har fører forstærket adfærden at rejse sig og snuse i jorden.

Hvis hunden ikke har lært selv at tage kontakt til fører, kan det tage vældig lang tid lang tid, før den slipper alle de interessante ting på træningspladsen for at kigge op på fører. Som træner er det vigtigt at fortælle kursisterne, at de hele tiden skal have fokus på der egen hund, så de er klar til at belønne den spontane kontakt.

Se også "Tjek-ind" side 237 i Klik dig til succes 1. udgave.

BELØNNINGSTYPER - BELØNNINGSUDVIKLING

Mål:

Kende til:

- Forskellige belønningstyper og deres egenskaber
- Hvordan udvikles hundens belønningsinteresse

Belønningsudvikling

- Opbygge et bredt repertoire af belønninger
- Kunne vælge den rette belønning til forskellige øvelser
- Vælge belønning så den udløser den følelse hos hunden, som du ønsker

Belønningen skal virke som en positiv forstærker, det vil sige belønningen skal udløse en følelse af velbehag eller glæde hos hunden. Godbidder er gode at starte med, fordi de er lette at håndtere, og hvalpe ofte er sultne.

Belønningsudvikling

- Nogle belønninger er medfødt, andre skal trænes
- Uden effektive belønninger er straf det eneste værktøj
- Under grundtræningen er det praktisk med godbidder, leg og sociale belønninger

Mad og legebelønninger

Mad

- Nemt at administrere
- Hurtigt
- Let at placere tæt ved føreren
- Minsker ophidselse

Leg

- Øger fart og engagement
- Let at kaste på afstand - for eksempel ved indlæring af stop
- Lærer hunden at gribe hurtigt
- Stimulerer apporteringsslysten
- Interaktivt - opbygger en god relation - trækkeleg tager tid

Thomas tilføjede, at trækkeleg er ikke nødvendigt, og er der kursister, som ikke synes det er en god ide, så skal de ikke gøre det.

Thomas bruger trækkeleg i den grundlæggende apporteringstræning. Man skal kun bruge legetøj til trækkeleg. Gerne lange bløde trækkelegetøj, som giver lidt afstand mellem hund og fører. Dummyen eller vildt bruges aldrig til trækkeleg, og det er heller ikke en god ide, at lege med dummy eller vildt for at få hunden til at tage det.

Der blev spurgt til om trækkeleg kan give hårdmundethed. Thomas mente, at hårdmundethed, snarere er et resultat af konflikt mellem hund og fører eller for meget stress. Derfor skal trækkeleg tilpasses, så man ikke får konflikt med hunden. Man må forsøge sig frem, så man finder en måde, som passer til både hund og fører. Trækkelegen skal være belønnende for hunden, men skal ikke blive for vild. Trækket skal være blidt, hunden skal føle, at den kan vinde, at den er stærk samtidig med, at fører bevarer kontrollen.

Eksempel: Trækkelegen kan bruges til at lære hunden at slippe, og trækkelegen lærer hunden at skifte mellem aktivitet og ro. Start med en aktiv trækkeleg. Hold så legetøjet stille, og se væk fra hunden. Efter kort tid vil hunden slippe, og du belønner den så med igen at lege aktivt. Afslut trækkelegen med en godbidsbelønning. Når hunden har lært, at legetøj i ro og fører i ro betyder, at det kan betale sig at slippe, så kan der sættes kommando på. Sig slip, loss eller tak lige før hunden slipper.

Jeg har flere gange hørt hundeførere sige, at deres hund er blevet ødelagt af at lave trækkeleg. At de er begyndt at stikke af. Formodentlig har hunden fået mulighed for at løbe væk med legetøjet, før den har lært, at det er sjovest at lege med fører.

Om at udvikle godbidsbelønninger

- Hold hunden slank
- Fjern maden, hvis hunden ikke spiser op med det samme
- Lad hunden arbejde for sin mad
- Bland forskellige godbidder i samme pose
- Leg med maden - aktiv godbidsbelønning
- Lær hunden at modtage mad, før den får lov at gøre noget den synes er sjovere

Godbidsbelønninger virker bedst, hvis hunden er sulten. Hvis hunden er glad for sit tørfoder kan det bruges som belønning. Men på trods af retrievernes ry for at have en umættelig appetit, så er der faktisk en del, som er kræsne. Så må man eksperimentere sig frem, til man finder noget, som hunden vil arbejde for. På kurset brugte vi tørfoder af mærket Platinum, som tilsyneladende er meget velsmagende. Hvis det ikke er godt nok, må vi have fat i ost, pølser, tørret lever eller fiskefrikadeller i små bidder. Thomas anbefalede at blande forskellige godbidder, så hunden nogen gange får de sunde og andre gange de rigtig lækre.

Værdien af godbidder kan forøges, hvis vi samtidig roser hunden, eller leger lidt med maden, kaster godbiddet, snakker med godbiddet før hunden får den. Prøv dig frem og se, hvad der får din hund til at blive ekstra glad for sin godbidsbelønning.

Thomas fortalte om sømløs træning. Det er vist også det, som betegnes som at få et godt flow. Det drejer sig om få gode overgange mellem arbejdsfase og belønningsfase. Hunden arbejder for at finde den adfærd, som udløser markørsignalet, og som signalet til at belønningsfasen starter. Når belønningen er givet og spist, er belønningsfasen slut og arbejdsfasen starter igen. I træningen af hvalpen vil belønningsfasen være lang i forhold til arbejdsfasen, mens den trænede voksne hund må arbejde længere og belønnes i forholdsmæssig kortere tid.

Om at udvikle legebelønninger

- Leg ofte, men kortvarigt
- Afprøv forskellige lege - gerne med bløde legetøj med lange håndtag - *Det giver afstand mellem hund og førers hænder.*
- Slap af og nyd det selv - *Brug legen at udvikle den gode relation til hunden*
- Startrutiner - *Tag ikke legetøjet frem, hvis hunden ikke er klar, for eksempel går og snuser til noget meget spændende. Hunden skal være klar og have lyst til at lege.*
- Træk legen væk fra hunden - udnyt jagtlysten - Som **Siri Rene siger**, "er der aldrig noget bytte, som har kastet sig ind i munden på hunden".
- Engager hunden, så den glemmer alt omkring sig
- Lær hunden at lege, før den får lov at gøre noget, den synes er sjovere

Om at udvikle sociale belønninger - interaktion uden godbidder og legetøj

- Snak med hunden - *tal babysprog*
- Leg uden genstande
- Stryg hunden langs kinderne
- Klø hunden over krydset - *gerne når den står mellem dine ben*
- List dig ind på hunden
- Lad hunden jage dig
- Lav brydekamp - *Byt roller, lad hunden vinde*
- Udnyt hundens nysgerrighed
- Læg dig på gulvet og gem ansigtet

Ligesom med godbidder og leg, så skal de sociale belønninger tilpasses den enkelte hund. Hunden skal kunne lide kontakten. Ved berøring af hunden, så prøv først i ganske kort tid, flyt hænderne og se om hunden be'r om mere. Søger hunden væk, må du prøve noget andet.

Det er sædvanligvis let at få en hvalp til at nyde de sociale belønninger, mens en voksen hund, som ikke er vant til det, skal lære at nyde det.

Pia spurgte til om det er nok at rose sin hund - det er der nogle hundeførere, som siger. Thomas svarede, at det oftest er folk, som træner med straf. Rosen får værdi, fordi den forbindes med at ubehaget er væk. Man skal heller ikke rose hele tiden. Det er der nogen der gør, og det er måske i virkeligheden for at få kontakt.

Man kan øge værdien af godbidder og social belønning ved at rose samtidig, men man skal passe på timingen og passe på at rosen ikke blandes sammen med markørsignalet. Det er også grunden til at dygtig ikke er et godt ord til markørsignal, fordi vil let kommer til at bruge det som en del af belønningen.

Markør signalet skal være kort og præcist. Det skal falde præcis på det tidspunkt, hunden udviser den ønskede adfærd, og det er derfor mange er glade for klikkeren. Derimod må belønningsfasen gerne være lang og være med til at udvikle relationen.

Hundens aktivitetsniveau

Det er lige så vigtigt, hvordan vi bruger belønningerne, som hvad vi bruger

Skal hunden være

- Aktiv, eksplosiv, løbe hurtigt?

Godbidder kan gives aktivt. Ved at kaste dem, placere dem i en madskål, så hunden skal løbe efter den eller ved at løbe væk fra hunden med den. (Løb ikke efter hunden med godbiden)

eller

- Rolig, koncentreret og udvise selvkontrol?

Bolde bruges ofte som en aktiv belønning, hvor hunden skal løbe efter bolden, men kan også gives langsomt.

I "KLIK dig til succes" er der et helt kapitel om "Belønningsvalg og -brug". Del 2 Kapitel 2 side 84-108 i 1 udgave.

BELØNNINGSSYSTEM I JAGTEN

Mål:

Kende til:

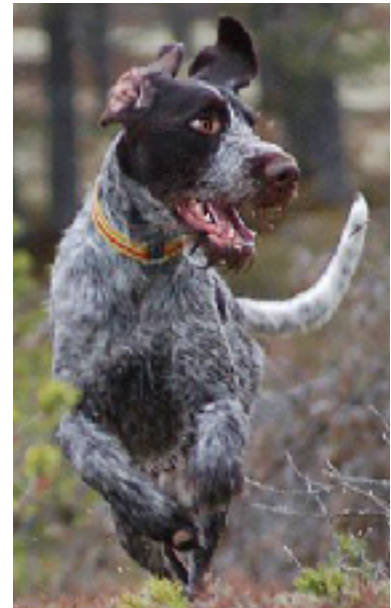
- Hvordan får man overblik over hundens prioriteringer
- Hvad er Premacks princip
- Hvordan udnyttes forstyrrelser som belønninger
- Belønningens dobbelte effekt
- Hvordan balanceres hundens forventninger

Hvad er belønning for din hund?

- Apportere
- Løbe
- Mad
- Leg og social leg

Belønninger for retrievere

- Jagtadfærd
 - Søg
 - Apportering: løbe ud, samle op, bære, vise frem
 - Skud / fugle der falder
- Løbe, frihed, komme nye steder, *snuse*
- Svømme
- Mad
- Leg og sociale belønninger - *andre hunde, tæver, hilse på mennesker*

Livet er fuldt af forstærkere

- Positiv forstærkning - en stræk drivkraft
- Årsagen til de fleste problemer - *knald apport, uro, jage vildts*

- Udnyt jagtens og livets belønninger til din fordel
- Alle forstyrrelser er potentielle belønninger

Graduering af belønninger

Skriv mindst 20 af "hundens hobbyer" ned

adfærd, som hunden kan lide eller ville gøre, hvis den selv kunne vælge

Placer dem i prioriteret rækkefølge

Marker med ja eller nej om du synes om denne hobby

- hvis "ja" - hvad er så kriteriet for at give hunden adgang til denne belønning
- hvis "nej" - hvilken alternativ/uforenelig adfærd skal hunden gøre i stedet

Belønningens værdi afhænger af situationen, ligesom anvendeligheden som forstærker. En adfærd vil godt kunne bruges i nogle situationer, men være ubrugelig i andre.

Afstanden mellem den ønskede adfærd og den belønnende adfærd skal ikke være for stor, fordi så risikerer man, at fristelsen ved den belønnende adfærd bliver for stor, og hunden vælger den belønnende adfærd i stedet for, den man ønsker. Ved at værdioverføre rykker adfærden op på listen, og kan så belønnes med adfærd, som er endnu højere på belønningslisten.

Specifikke belønningsmarkører

Signal/markør (sekundær forstærker) som fortæller hunden, at det den gør nu er rigtigt, og belønningen (primær forstærker) er på vej.

Husk markøren kommer først - herefter belønningen. Det er vigtigt, at belønningen ikke bliver en del af signalet. Derfor må hånden ikke bevæge sig mod godbidslommen, før signalet er givet. Sidder hunden for eksempel i sit, og hånden begynder at bevæge sig, før markørsignalet har lydt, så risikerer vi, at hunden begynder at rejse sig, og så bliver det adfærden at rejse sig, vi belønner. Holder man markør og belønning tydeligt adskilt, kan godbidsbelønninger bruges, når hunden skal lære at holde dummyen indtil markørsignalet lyder. Blander man dem sammen, risikerer man at forstærke adfærden at slippe dummyen.

Fristeøvelser / omvendt lokning / tease

*Når adfærden er indlært, kan man begynde at bruge belønningen i fristeøvelser. Belønningen tages frem, mens hunden ser på det. Fortsætter den adfærden (at sidde eller holde dummyen), så kommer markøren, og den får belønningen. Afbryder hunden adfærden (slipper dummyen), så fjernes belønningen, og man må prøve igen. På den måde skal hunden virkelig vise, at den har forstået øvelsen. Man starter selvfølgelig med små fristelser, så hunden får succes, men efterhånden som den bliver dygtigere, kan man skrue op for fristelserne. **Denne video viser øvelsen stå**, hvor hunden fristes med legetøjet. Læg mærke til markørsignalet - klikket.*

- Klik / Dygtig / Tak - herefter leveres godbid fra lommen
- Værsgo / Ta' den - herefter får du lov at løbe efter en bold, gribe og trække i legetøjet, løbe ud til godbidder i skål
- Hverdagskommandoer som hilse, bade, svømme, tisse etc

Aftalen mellem hunden og mig

Hvis hunden gør som jeg vil, får den lov at gøre det den vil

For eksempel

- Sit - spise
- Er rolig - arbejde
- Stopper på fløjte - får lov at søge / apportere
- Komme på indkald - får lov at løbe frit igen

Alt til sin tid

Vores opgave er at lære hunden:

- Engagere sig 100% i opgaven og ikke tænke på noget andet
- Høj motivation er den bedste forstyrrelsestræning
- Giv tydeligt signal, når opgaven er færdig, og hunden må tænke på den næste, for eksempel:
 - Gå ved fod - Gå (stemple ud)
 - Apport - tak (slip)
 - Sit - Her (fri)
- Vær proaktiv - opsøg og træn "kan ikke / gider ikke" situationer

Eksempel: Der ligger to dummyer synligt og på linje. Hvis hunden løber ud til den nærmeste dummy, og løber hjem med den er alt godt. Men hvis den løber videre med dummyen i munden ud til den næste dummy, så er motivationen for at løbe hjem til fører ikke stærk nok.

Myte

"Den ved, hvad den skal, men giver mig fingeren"

Hvis vi "forklarer" tydeligt, og hunden ved, hvad den skal, så gør den det også. Hvis de ikke gør det, så er det, fordi vi ubevidst har lært dem noget andet.

Vores indstilling

Det vi siger gælder, det du tager initiativ til bliver sådan

Giv dig ikke, giv ikke op

Fokus på hunden - *så er risikoen for at hunden stikker af meget mindre*

Fokus på opgaven

Legende attitude, glimt i øjet, humor - *lav det til en leg, når belønningen gives*

Giv ikke plads til skuffelse, frustration eller irritation

Det skal være spændende og engagerende for hunden

Giv hunde udfordringer - du vil selv vinde

Der kan være stor forskel på kursisters indstilling. Fra den meget strenge "Håndfaste Henning" til den meget fri "Blide Birthe".

Veksle mellem adfærd

Hvorfor?

- "Engager dig, i det jeg vil, når jeg vil"
- Det skal betale sig for hunden
- Styre forventninger / aktivitetsniveau
- Hunden skal være modtagelig og sige "Ja" til alt vi beder den om
- Forstyrrelser = belønninger

Variation er godt. Thomas nævnte, at en hund, som er blevet trænet vældig meget på vandapporteringer, kan få svært ved at løbe langs vand.

Hvordan?

- Begræns hundens valg i begyndelsen, så det er let at vælge rigtigt
- Træn til et niveau, hvor den vælger rigtig - selv med store fristelser
- Giv hunden gradvist mere frihed, når den kan håndtere det

Eksempel: Hold hvalpen mellem benene. Kast et legetøj, og hold hvalpen tilbage til den slapper af. Så får den lov at løbe.

Eksempel: Frist med godbid under trækkelegen. Hvis hunden slipper før markørsignalet gives, fjernes godbiddet. Hvis hunden holder til der bliver sagt tak (markørsignal), så får den godbiddet.

Eksempel: En hund der elsker vand. Vandet er fristelsen, men den skal apportere først. Thomas viste en video med en hund som skulle apportere, før den fik lov at løbe hen til en løbsk tæve. Se også denne video med [burgerfristelse](#).

Plan B - hvis det ikke går som planlagt

Afbryd og stop al videre forstærkning med det samme

- Kontroller belønningen eller kontroller hunden

Behøver hunden mere engagement? *Mere energi*

- *For eksempel langsom opsamling. Så løb ud og snup dummyen.*

- Dril hunden med belønningen, stjæl belønningen, spil på konkurrence, grin af hunden

Skal hunden dæmpe sig, beherske sig eller blive mere eftertænksom? *Mindre energi*

- Blokér hundens vej, stop den i halsbåndet, løb den op

Plan B kan aldrig erstatte god grundtræning og planlægning

Sørg for at hunden aldrig finder ud af, at den kan løbe stærkere end dig.

Belønningens dobbelte effekt

1. Adfærd bliver mere sandsynlig - *følelsen af belønningen overføres til adfærden*

2. Værdien overføres

og dermed også stærke forventninger

Pas på stressen. Beløn ro med aktivitet. For eksempel sit og bliv med apportering. Sørg for variation i træningen, så næste øvelse ikke bliver forudsigelig.

Belønningens dobbelte effekt

Hundens aktivitetsniveau er en del af kriteriet:

Hvad skal hunden gøre?

Hvordan skal den se ud, når den gør det?

Når hunden sidder, skal den være rolig. Hvis den er anspændt, får den ikke lov at apportere, men måske ros og godbidder.

Belønningens dobbelte effekt

Variation:

Små forandringer hele tiden

Du beholder initiativet

Hunden spørger: Hvad skal vi nu?

I stedet for: Gi' mig den NU!

RELATIONEN

Mål:

Kende til:

- Vores tre roller i forhold til hunden
- Reglerne for den strukturerede hundefører

Hvad er en god relation?

Tillid, nærhed, samarbejde, kontakt, opmærksomhed, omsorg, at forstå hundens signaler, tage ansvar.

Dominans og lederskab

Myte eller sandhed

Lederskab som forklaringsmodel?

Lederskab funktionelt og praktisk - *Vi skal tænke i funktionelt lederskab, så vi får en god relation til hunden.*

Der findes mange fortolkninger af ulves relation i flokken, men det markante hieraki, som nogle refererer til, når de argumenterer for, at hunden hunden skal kende sin plads, for ellers vil den udfordre ejeren og forsøge at tage lederskabet, synes at udfolde sig hos ulve, som holdes i fangenskab. I den vilde ulvflok er hierakiet mindre tydeligt, og lederskabet er i højere grad baseret på omsorg end på dominans.

Thomas sagde, at meget ulveadfærd er uønsket, og at tamhunden er bedre til at samarbejde og tilpasse sig livet sammen med mennesker.

En god relation

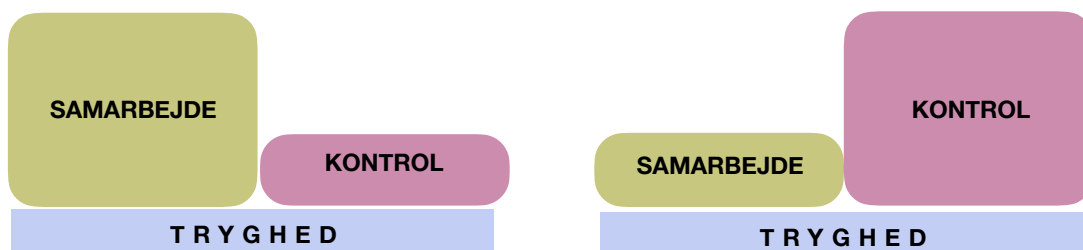
1. Tryghed - er nødvendig, skal være på plads for at hunden kan lære. Husk at Marianne Bolvig fortalte, at mennesker også skal være trygge for at lære.
2. Samarbejde
3. Kontrol (Bestemme)

Bog: "Bra relation" Kenth Svartberg

Thomas anbefalede bogen Bra Relation af Kenth Svartberg, som kan bestilles på www.svartberg.se. Er man god til svensk, er denne [artikel om de fire konsekvenser](#) værd at læse.

Kenth Svartberg slår ikke sig selv op som altidende hundeguru, men beskriver rollerne, som påvirkes af, hvordan hunden er, og hvad førers ambition er med hunden.

Fundamentet for træningen er tryghed, uanset om man lægger hovedvægten på samarbejde eller kontrol.

Tryghed

- Forstå hunden og tage hensyn til dens behov (alder, modenhed, race, linje, køn, individ) - *man skal forstå hunden i stedet for at bortforklare dens reaktion.*
- Realistiske forventninger - *sætte rimelige krav*
- Tag ansvar i vanskelige situationer - modbetingning - *Man skal beskytte hunden mod andre hunde eller situationer, som gør den utryg. Man skal skabe tryghed hos fører i situationer, hvor hunden er utryg.*
- Være sammen, hvile sammen - *i forskellige sammenhænge.*

Samarbejde

- Al belønningstræning med hunden
- Alt vi foretager os sammen
- Når vi arbejder med hundens vilje

Stræbe mod at hunden vil arbejde, når vi tager initiativ til aktivitet

Kontrol/Bestemme

- Forebygge og stoppe uønsket adfærd
- Begrænse hundens valgmuligheder
- Når vi overstyrer hundens vilje

Hvor meget kontrol er nødvendig?

Skal afveje behovet for selvstændighed, og behovet for samarbejde. Hunden skal kunne arbejde selvstændigt, når vi ikke siger noget, og være klar til at samarbejde, når vi siger noget.

Der skal ikke være så meget kontrol, at selvstændighed og initiativ forsvinder. Man skal passe på med at kontrollere den bløde hund for meget, og på at give den selvstændige hund for meget frihed.

Kontrollen kan ligge i øvelser, som arbejder mod hundens vilje. On/of øvelse og pausestilling. Kontrol kan begrænse uden straf og ubehag. For eksempel ved at blokere for hunden gennem kropssprog. Kontrollen begrænses, hvis fører er god til at bedømme, hvad hunden kan, så den ikke bliver bedt om udføre noget den ikke har forudsætninger for.

Et spørgsmål gik på, hvis hunden begynder at spørge i frit søg eller på dirigering. Thomas svar var, at det var tegn på at opgaven var for svær. Det kan også være noget i miljøet, som gør hunden usikker. For eksempel en anden hundefører, der stopper sin hund, som er gået for tidligt. En anden mulighed kan være at signalet "ud" er blevet forbundet med så meget kontrol, at hunden blokerer. Skift kommando, gerne til noget som kan siges i mere opmuntrende tone. For eksempel "ja".

Hvad betyder det at være konsekvent?

Man skal holde fast i sine mål, og reagere med det samme, hvis hunden er på vej ud i noget forkert.

- "Hunden må aldrig gå først ud ad døren!"
- "Hunden må aldrig spise først!"

Situationskonsekvens - *nogle gange får hvalpen lov at kravle rundt på den voksne hund, andre gange gider den ikke. Oplagt / træt.*

vs

Signal konsekvens - *Thomas nævnte, at hvis man nogen gange bare sætter skålen og lader hunden spise, mens man andre gange sætte skålen og fløjter "sit", så lærer hunden at være opmærksom på signalet.*

Myte:

"Hunden ved, at den har gjort noget galt. Se den skammer sig."

Er det at menneskeliggøre hunden, eller er det, fordi hunden læser os. Kan man tillægge hunden moralsk ansvar. Godt at forsøge at forstå hunden.

Hundens læring - dit ansvar

- Hunden lærer hele tiden, ikke kun under planlagt træning
- Jagthundetræning - ekstrem hverdagslydighed
- Vores ansvar som trænere at sørge for at det du ønsker - og kun det - belønnes
- Gør det som bringer dig nærmere målet
- "Training is simple, but not easy"

Man kommer nemt til at være inkonsekvent i hverdagen, når man lever sammen med hunden. Betydelig nemmere, hvis den bor i hundegård.

Vi skal tage ansvar for at uhensigtsmæssige ting ikke sker. Lad ikke hvalpen lege med andre hunde, når den er i snor. Det kan medføre, at den vil pive for at få lov, når den ser en anden hund på afstand.

På vej ud og hjem til træningspladsen kan der ske meget u hensigtsmæssigt. For eksempel at hunden trækker hele vejen. Derfor bruger Thomas en godbid i hånden til at transportere hunden med.

Hvad bør du undgå

Lad ikke hunden øve sig på ting, som bringer dig længere fra målet

- Trække i linen
- Løbe løs, når du ikke fører den - *afhængigt af modenhed. Undgå det med en ung hund.*
- Sætte hunden i situationer, der gør den frustreret
- Lade den løbe væk med genstande - *jag ikke hunden - gør det ikke til en tagfat leg*

Krav til os hundeførere

- Sætte klare tydelige mål for, hvad hunden skal kunne. Skal være observerbart / målbart
- Vise beslutsomhed / tage målene alvorligt - *misbrug ikke hundens navn i situationer, hvor den alligevel ikke kommer*
- Hold kommandoerne hellige. Undgå at gentage. - *kom KOM KOM*
- Tro på at hunden både kan og vil
- Just do it!

Krav til os hundeførere

- Fokus på hunden hele tiden - *Løb til skålen, hunden skal komme tilbage eller sætte sig.*
- Engagement og energi - hurtige beslutninger
- Tydelig forskel mellem træning og pause - *brug pausestilling eller evt tæppe, hvor hunden kan opholde sig i pauserne.*
- Glidende overgange mellem belønnings- og arbejdsfase
Man skal vende tilbage til arbejde med det samme.
Trænes fri ved fod eller lineføring, så stop op i belønningsfasen og lad hunden spise af hånden. Når godbiddet er spist, fortsætter træningen i bevægelse.
Ved brug af target skal godbiddet gives så tæt ved target, at hunden selv kan finde tilbage til target. ellers bliver transporten tilbage til target en del af signalet.
- Tydelige signaler når hunden er færdig med en adfærd
- Afbryd / stop hunden, hvis den er ved at forlade træningen (selvom det er din egen fejl)
Hunde som ikke træner har en anden opgave: at være i pausestilling, at være i ro på et tæppe eller i bur.

Struktur

- Planlæg og gør alt klar inden du tager hunden ud - *det kan være en fordel at tørtræne, så man kan teste, at alle elementer i træningen hænger sammen.*
- Hav en tydelig begyndelse og slut på træningspasset
- Vis hunden, at der er pause, hvis du har brug for at tænke eller justere - *lad ikke hunden løbe rundt, mens du tænker. Man kan evt forlænge belønningsfasen, ved at hunden får lov at forsøge at vinde sit legetøj, eller holde igen på godbiddet, så det tager længere tid at spise den.*
- Træn maks 3-5 minutter - stop, når det går godt og udvikl øvelsen, hvis det går skidt, så tænk dig om.
Thomas bruger også godbiddet i hånden til at transportere hvalpen, så den ikke gør noget u hensigtsmæssigt undervejs.

Glem ikke pauserne

Det er pause, når snoren er på, og hunden får lov til at snuse rundt. At linen kommer på kan være signal nok. Linen er god, fordi den gør det nemmere for hunden at slappe af, når den ikke skal koncentrere sig om at beherske sig, som den skal, hvis den er fri.

I starten kan det være krævende at ligge på et tæppe, men når det er indlært, bliver det afslappende.

Man taler om latent træning, når hvile eller pause giver indlæring.

PLANLÆGNING

Mål:

Kende til:

- Hundens indlæringsvej
- Skabelon for
 - Målsætning
 - Planlægning
 - Evaluering

Hundens indlæringsvej

1. Udvikle gode belønninger (mad, leg, sociale) - *hopper hvalpen efter godbidde, så hold den højt indtil hunden sætter sig. Så gives godbidde.*
2. Lær hunden at arbejde for at få belønningen - *bør ske allerede på hvalpeniveau*
3. Træn frivillige adfærd til hunden kan og vil. Opbyg værdi i adfærden.
4. Læg signal / kommando på - *i starten lige idet hunden begynder på adfærden, når indlæringen er så langt, at du kan forudse, at nu kommer adfærden, så gives signalet lige før.*
5. Generalisere og kvalitets sikre - *når hunden kan adfærden i trygge rammer uden distraktioner, flyttes træningen gradvist til mere udfordrende miljøer med større fristelser. Apportering gøres sværere ved at skifte dummyen ud med en med skind, fjer eller vildt. Brug omvendt lokning - det får hunden til at anstrenge sig ekstra. Distraktionerne gøres mere fristende.*

KLIK dig til succes inddeler indlæringsvejen i læringsfaser s180, s373 i 1. udgave

1: Startindlæring - 2: Adfærden formes - 3: Automatisering - 4: Stabilisering - 5: Vedligeholdelse

Det er først i stabiliseringsfasen at der sættes signal på.

Thomas viste en lille film af indlæringsvejen, hvor en ruhår skal lære at sætte sig på skud.

Planning is everything

Proper

Prior

Planning

Prevents

Piss

Poor

Performance

Der er meget forskel på, hvor meget planlægning, der kræves. Thomas nævnte dirigeringsstræning, som et eksempel på træning, der kræver meget planlægning, men som er nemt at udføre.

Think – Plan – Do – Review

Think about what you want to achieve. Be as specific as you can

Plan how you are going to Train. Include what you will do if things don't go to plan

Go out there and train to your plan. Stop if you feel things aren't progressing

Review what happened. What worked as planned? What didn't? What do you need to change?

Think - Plan - Do - Review

Bob Bailey

Tænk ikke og planlæg ikke mens du træner. Det tager opmærksomheden og giver dårlig timing.

Målsætning

- Formuler hvad du vil have (positivt, konkret, præcist) - *skriv ned, hvad du vil belønne*
- Hav i baghovedet, hvad du ikke vil have med - *hav en strategi for, hvad du gør, hvis det sker. Det mindsker risikoen, for at du kommer til at forstærke uønsket adfærd. For eksempel, hvis hunden piver.*
- Hvilken attitude skal hunden have - *høj aktivitet og høj koncentration eller lav aktivitet og afslappet*
- Jo mere præcist slutresultatet skal være, desto vigtigere bliver målsætningen

- Er slutresultatet det vigtigste, så er vejen vigtigere end målet

Træn enkelt elementer for ikke at komme i en situation, hvor hunden gør en ting rigtig og en anden forkert. Kommer hjem med dummy, spytter ud og sætter sig.

Træn tricks for at øve dig i at træne.

Planlægning

- Lav en grov kriterieplan - som kan tilpasses efter behov
- Hvordan vil du få adfærden frem?
- Hvordan vil du belønne færden?
 - Hvornår skal du belønne? - På det trin som er sværest for hunden. For en hvalp, der leger, er det sværttest at slippe legen. Ved distraktionstræning idet hunden passerer fristelsen. Eller når hunden er helt hjemme.
 - Hvilken type belønning?
 - Belønningsplacering? *KLIK dig til succes side 100-103 i 1. udgave*
 - Belønningsmarkør (klikker)? - *Værsgo eller ta' den for belønninger der løbes til. KLIK for godbidsbelønninger fra hånden. KLIKKET er bedre end ord, fordi der har det med at komme ord ud af vores mund, uden vi er rigtig bevidste om det, og uden at vi mener det. Det er nemmere at være præcis med en klikker.*
- Hvilke forbundskaber har hunden brug for?
- Hvilke mekaniske færdigheder kræves af dig? - *at afkorte linen, når der skal lægges godbid i skål, at holde armen i ro, når der siges værsgo, at håndtere, snor, klikker og godbid på en gang, når man kun har to hænder.*

Når du selv skal lære at shape en adfærd frem, så vælg noget, hvor det ikke gør noget du laver fejl. Det er ikke en god ide, at starte med apportering, som senere bliver en vigtig færdighed for hunden.

Metoder til at få adfærd frem

Mindst hjælp	Mere hjælp	Mest hjælp
Shaping <i>Shaping er gradvis, mens fang adfærden (capturing) tager det i et hug.</i>	Lægge miljøet til rette <i>Ved dirigeringsstræning er der meget hjælp at hente ved at lægge miljøet til rette: en lang gang, et hjulspor.</i>	Lokning <i>Virker her og nu, men ofte lærer hunden ikke noget af det. Godbidten kommer først - adfærden bagefter. Det skal være omvendt, hvis hunden skal lære noget.</i>
Fange adfærden <i>Thomas vælger at fange adfærden, hvis det er muligt. for så undgår man de fejl, der kan opstå i en shaping process. Hvis det ikke er muligt at fange hele adfærden, så kan man shape resten.</i>	Bruge targets <i>Thomas opfatter ikke håndtaget, som et hjælpemiddel, da den altid vil være der. Thomas synes, at placeboard er en omvej til dirigeringsstræning, han foretrækker godbidsskåle.</i>	Fysisk håndtering <i>For eksempel i pausestilling</i>
	Observationslæring <i>Brug do as I do eller lad hundene lære af hinanden.</i>	

Træn kursisterne i at bruge markør signal. De skal forstå forskellen på markørsignal og belønning.

De fleste retrievere vil blive ved at holde selvom der klikkes, men hunden må godt spytte ud, når klikket lyder.

Hjemkaldsfløjt er plan B ved apporteringstræning - hmm - forudsætter at hjemkaldet virker!

Evaluering

- En metode er ikke effektiv, hvis træneren ikke bruger den effektivt - *tænk efter om fejlen ligger på din side. Behersker du metoden godt nok? Er din timing i orden?*

Tommelfingerregel:

- Hvis du ikke får fremgang på tre træningspas ca. 3 x 3 minutter - så skift strategi .
- Hvis det går den forkerte vej i løbet af to træningspas - så skift strategi

Det kan være små ændringer, der skal til. At bruge en anden genstand, ændre miljøet / skifte terræn, timing, belønningskvalitet, eller at grundindlæringen ikke har været grundig nok.

Bob Bailey: "Video recording is the greatest invention since the secondary reinforcer"

- Se efter ubevidste hjælpere - *som forstærker forkert adfærd*
- Evaluer kriteriesætningen -

Går vi i stå? Er kriterierne blevet hævet for hurtigt? Eller er vi kommet til at belønne samme adfærd for mange gange, så den er blevet stabiliseret.

- Evaluer overgangene
- Evaluer timingen

Kommer markør signalet perfekt, eller er du lidt for sent på den, så hunden allerede er i gang med noget andet. Er den ved at rejse sig? Er den ved at slippe dummyen?

- Se efter uønsket adfærd

Hvis du filmer træningen, så kan du eller kursisten se, hvad der sker, og man går ikke forsvar.

Vær ikke bange for fejlene

Det er helt OK at:

- Du begår fejl
- Hunden begår fejl

Det vigtigste er, at du bruger informationen de giver. Altså

- Evaluer træningen
- Forstærk ikke hundens fejl

Bliv ikke metode fikseret. Virker en metode ikke, så prøv en anden.

PROBLEMLØSNING

Mål:

Kende til fire konkrete punkter til at:

- Analysere træningen
- Løse træningsproblemer
- Effektivisere træningen

Problemløsning / fejlsøgning

I stedet for at finde bortforklaringer på, at det ikke fungerer, så analyser følgende fire konkrete punkter:

- Timing
- Kriterier
- Belønningsfrekvens
- Belønningskvalitet

Timing - hvilken adfærd forstærkes?

- Hold fokus på hunden, og marker idet den gør det rigtige
- Beløn kun det du kan lide
- Planlæg belønningsplacering og timing
- Brug gerne klikker til at markere specifikke adfærd
- Læg klikkeren væk, når du kan - *men det er ikke en fejl at fortsætte*

Thomas fortalte, at han ikke bruger klikker i bliv øvelser, men leverer godbiden direkte i munden, så hunden holder sin position.

Fristelser kan benyttes til bevidstgøre hunden om adfærden i bliv øvelser. En velkendt øvelse er at kaste dummyer, når hunden sidder. Men vi skal huske, at træne med belønning, så hunden får en rigtig god belønning for at blive siddende. For eksempel superlækre godbidder kombineret med kæl og ros. Hunden skal ikke blive siddende, fordi den ved den får et møgfald, hvis den rejser sig, for så træner vi ikke belønningsbaseret mere.

Kriterier - hvad skal hunden gøre for at få belønning?

- Hundens kriterie er ikke dit drømmemål
- Det er mindstekravet, til det du belønner eller godkender
- Forvent ikke lige godt resultat i alle miljøer
- Undskyld ikke hunden
- Små ændringer hele tiden (tænk animation)

Thomas mindede om ikke at træne for svært. Sæt kriterierne, så hunden udfordres, men hurtigt får succes.

Kriterier - hvad skal hunden gøre for at få belønning?

- Begynd enkelt
 - Hav aktivitetsniveau med i kriteriet - *ro og koncentration, ro og afslapning, fart, intensitet*
 - Øg kriterierne ofte og lidt - undgå mere end to præcis ens repetitioner
- husk kun at øge kriterierne på en adfærd ad gangen - præcision trænes først, herefter fart*
- Hvis du belønner alt hunden gør, så gør du det for let for hunden
 - Tag hensyn til total sværhedsgrad

Difficult tasks can be made easy by the rehearsal of simple ones

- Begynd med forbundskaber
- Del øvelserne op i blokke i stedet for at træne trin 1-100
- for eksempel apportering

Belønningsfrekvens - hvor ofte belønner du?

- Belønningerne er information om hvad der er rigtigt
- Hvis du kan belønne ofte, så har du lagt kriterierne rigtigt og træningen går hurtigt fremad

- Men husk kun at belønne det du kan lide - ellers bliver det bare fodring, og hunden lærer ingenting

Påstand

“Belønning? - Min hund skal arbejde for at gøre mig glad”

Nogle hundeførere siger, at det er nok at sige dygtig, eller at hunden belønnes ved at få lov at arbejde. De kursister kender jeg fra mine hold, som dem med en hund, som kan hente en dummy i alt slags terræn og på stor afstand. Hunden spurter hjem til dem, og hele adfærden er belønning i sig selv. Men afleveringerne er der ikke ro på. Afleveringen er ikke indlært, for der er belønningen ikke indbygget i adfærden. Her er det vi får brug for belønningerne.

Belønningen er både drivkraft og motivation.

Belønningskvalitet - hvor god (effektiv) er belønningen?

- Hunden arbejder ikke for knapper og glansbilleder
- Hvad tjener hunden på at gøre det rigtige?

Bob Bailey: “Make it worthwhile for the animal to play our silly little games”

og hvis du har tid **IQ ZOO**.

PS.

Jeg ved godt det er dybt upædagogisk at vise, hvordan man ikke skal gøre, men kan alligevel ikke dy mig for at give **dette link, fordi det viser en brug af negativ forstærkning**, som mange nok vil synes er helt ok, fordi træneren ikke er voldsomt hård ved hunden. Læg mærke til, at hunden ikke selv vælger at holde genstanden, og at når den holder fjernes hånden over snuden (ubehaget fjernes). Meget langt fra den **frivillige adfærd i samme øvelse, som kan ses her**. Læg mærke til, hvordan hundene her efterhånden selv opsøger genstanden.

PRAKTIK

Generelt:

Start træningen i miljøer uden distraktioner, så hunden vælger at deltage i træningen, frem for at opsøge andre aktiviteter.

Hav en line på hunden, hvis du træner et sted, hvor der er større fristelser, end hunden har lært at håndtere. Det var hvalpe, som deltog i træningen.

Øvelse 1: Indlæring af "værsgo"

Thomas forklarede, at hunde er meget bedre til at læse kropssprog, end de er til at forstå kommandoer. Derfor skal man være opmærksom på sit eget kropssprog, når hunden skal lære en kommando, fordi hunden nemt lærer kropssignalet og måske ikke får lært kommandoen.

Man skal bruge: Gode godbidder, en madskål og et halsbånd eller sele på hunden, evt. line i halsbånd eller sele.

1. Start med at give hvalpen/hunden (H) et par godbidder fra hånden.
2. Hold den tilbage i halsbåndet, mens du lægger et par godbidder i skålen, som står på jorden. Afvent at H vender hovedet væk fra madskålen for at tage kontakt til dig. Sig "værsgo" og lad den spise. Gentag et par gange til H forstår, at kontakten til dig giver adgang til godbidderne.
3. Nu skal vi have lidt afstand på. Hold H tilbage i halsbåndet, mens du lægger et par godbidder i skålen, som står på jorden. Før H lidt væk fra madskålen og vend den mod madskålen. Afvent igen kontakt, sig værsgo og lad den løbe til madskålen.
4. Nu med distraktion. Hold H tilbage i halsbåndet, mens du lægger et par godbidder i skålen, som står på jorden. Før H lidt væk fra madskålen og giv den en godbid fra hånden. Vend så H mod madskålen. Sig i første omgang værsgo, så snart H har fokus på madskålen, og lad den løbe ud at spise. Næste gang afventer du igen kontakt, før du siger værsgo.
5. Træn videre med at øge afstanden og tiden.
6. Træn videre til H venter, til du siger værsgo, og du ikke behøver at holde den tilbage.

Undervejs så vi, hvilke problemer der kan komme, og hvordan de kan løses.

- I. En H reagerer ikke på kommandoen. Prøv med en bedre godbid. Brug en bold, hvis den er mere attraktiv. Gør skålen interessant ved at ryste den. Mindsk afstanden. Vælg et miljø med mindre fristelser og distraktioner. Pas på ikke at sætte en masse kropssprog på for at få H til at løbe til madskålen.
- II. En H kan ikke lide at blive holdt i halsbåndet. Hold i linen i stedet.
- III. En H apporterer skålen. Fjern skålen og læg godbidde på jorden. Udskift godbidde med en bold eller lille legetøj, som H gerne vil samle op. Husk at have linen på, fordi H må ikke få chancen for at løbe væk med legetøjet
- IV. En H fokuserer ikke på skålen. Fjern forstyrrelser og gå tættere på.
- V. En del hundeførere havde meget fokus på lydighed og ville have H til at sidde. Det medførte, at nogle H ikke turde løbe, når der blev sagt værsgo. Undgå at kræve mere af H end blot kontakt.

Hvad lærer vi H, og hvad kan det bruges til?

- A. Øvelsen er en kontaktøvelse, hvor H lærer at kontakt giver adgang til goderne.
- B. H lærer selvkontrol. Den lærer, at den nok skal få sin belønning. Den behøver ikke at styrte frem.
- C. H lærer, at værsgo betyder, at nu er der adgang til godbidde. Senere bliver det apport, som giver adgang til at hente dummyen.
- D. H lærer at løbe frem til en madskål. Det kan også bruges til afstandsbelønning på signalet værsgo.
- E. H lærer at løbe frem til en madskål. Det kan senere bruges til dirigeringsstræning og indlæring af stop på afstand.

Øvelse 2: Indlæring af "on/off"

Vi vil gerne have at H bliver god til at slappe af og holde sig i ro, når den ikke er på. Thomas bruger en pausestilling, hvor H sidder mellem førers ben. Det er ikke umiddelbart noget H bryder sig om, så det skal læres.

Man skal bruge: En hjælper med gode godbidder og en madskål. Et halsbånd eller sele på H, line i halsbånd eller sele.

1. Start med at placere H i pausestilling. H holdes tilbage med en hænderne på brystet (og evt fat i linen, hvis den er meget urolig). Fører skal forsøge at holde sine hænder så roligt som muligt og holde H så blidt som muligt.
2. Hjælper sætter madskålen tæt foran hvalpen, mens fører blot holder H tilbage. Idet fører mærker, at H slapper af, løsnes taget og der siges værsgo, så H kan komme hen og spise godbidderne. Da det er en øvelse, hvor vi træner ro, så slippes H lige så stille, ligesom værsgo siges afdæmpet. Mens H holdes tilbage, skal fører også holde sine hænder så roligt som muligt. Er hænderne urolige, bliver det en stærkere fastholdelse, og H vil også have tendens til at blive mere urolig.
3. Øvelsen afsluttes med kontakt fra fører og en god godbids- og social belønning hos fører.

Undervejs så vi, hvilke problemer der kan komme, og hvordan de kan løses.

- I. Hvis det er vanskeligt for fører at have H mellem benene, så kan H sidde ved siden af fører. Hvis fører ikke kan sidde på hug, må øvelsen laves med fører stående.
- II. Hvis H ikke kan lide håndteringen, må man forsøge at observere, for at se om man kan finde årsagen. Urolig fører - for fast greb i H. Forbinder H førers hænder med ubehag? Kan opstå, hvis H ikke har fast halsbånd på og fører derfor har taget fat i nakkeskindet for at fastholde H.
- III. Opbygger hvalpen en meget stor forventning til godbiddet i skålen, så kan man variere med at give den en godbid fra hånden.

Hvad lærer vi hvalpen, og hvad kan det bruges til?

- A. Hvalpen lærer, at afslapning og ro også fører til belønning.
- B. Hvalpen lærer at slappe af, når der sker andre ting omkring den.

Thomas havde nogle kommentarer om lyd og piveri, fordi pausestillingen gerne skulle kunne bruges til signalere til hvalpen, at nu kan den lige så godt slappe af. Ellers kan man med fordel beskæftige hunden med en anden rolig øvelse. Gå lidt væk med hvalpen. Eller man kan bevidst ignorere piveriet. Thomas sagde, at jo mere nervøs fører er for piveri, jo større er risikoen, for at det bliver et problem, fordi fører med sin opmærksomhed og reaktion kommer til at forstærke adfærden.

Øvelse 3: Omvendt lokning eller fristeøvelser (KLIK dig til succes side 272)

Med omvendt lokning eller fristeøvelser er målet, at gøre H bevidst om den adfærd, der belønnes. For eksempel at blive siddende til der bliver sagt "fri", eller holde fast på dummyen til der bliver sagt "tak".

Ved træning af at blive siddende, kan et place board være en hjælp i starten, fordi platformen gør det helt tydeligt for både H og fører, hvor H skal sidde. Man undgår, at H sniger sig til at krybe lidt nærmere, og fører undgår at forstærke, at H kryber nærmere.

Lad H sidde, og vis den en godbid i hånden. Rejser H sig, forsvinder godbiden om på ryggen. Bliver den siddende, får den en godbid fra den anden hånd. I starten gives godbiden, mens H stadig sidder. Hold øje med Hs tilstand, den skal sidde roligt, og roen skal hurtigt blive en del af kriteriet.

Når H har forstået øvelsen, kan man sætte "fri" kommandoen på, og give den godbiden, så hunden er nødt til at rejse sig. Hvis H ikke forstår det med det samme, skal man bare vente til den rejser sig. Thomas fortalte, at han bruger værsgo, hvis godbidderne er placeret i en skål, "fri" eller "kom", hvis godbiden gives fra hånden.

Man skal bruge: Gode godbidder og evt et placeboard.

Øvelse 4: Lineføring og fri ved fod

Thomas forklarede, at fri ved fod kan opfattes som en bliv øvelse, fordi man ønsker, at hunden skal blive i positionen ud for venstre ben. Godbidderne holdes i højre hånd, og overføres til venstre hånd bag om ryggen, for ikke at trække hunden frem. Der er kun godbid i venstre hånd, når hunden belønnes, ellers er hånden nærmest hunden tom. Stop op mens H får godbiden. På den måde opbygges der værdi i positionen ved førers venstre ben, og der bliver tydelig forskel på arbejdsfasen, som er gående, og belønningsfase, som er stående.

Øvelse 5: Grundlæggende apportering - håndtaget og nose touch

Målet med øvelsen er at gøre hånden til en magnet, så hunden, når den ser håndfladen, løber hen og trykker snuden mod hånden. Samtidig lærer hunden at følge hånden, så vi får en nem måde at flytte på hunden uden at håndtere den fysisk.

Man skal bruge: Gode godbidder. En line på hunden, hvis du træner et sted, hvor der er større fristelser end hunden har lært at håndtere.

1. Start med at tørtræne -se Sanne A [Dutteøvelse - forklaret for dummier](#) . Brug den ene hånd som target og levér godbidderne fra den anden hånd, som holdes ind mod brystet. Lav bevægelsen et par gange, hvor du præsenterer targethånden, markerer med klik og derefter fører godbidshånden ned til targethånden.
2. Husk at have ro på resten af kroppen, når du præsenterer targethånden, så hånden bliver det eneste signal.
3. Vent til du har kontakt til H og placer så targethånden, så H kan se den. Klik idet H ser på hånden, og giv den godbidde fra den anden hånd i targethånden, så H spiser med snuden mod targethånden.
4. Gentag et par gange, men begynd hurtigt at kræve noget mere, så Hs snude rører din hånd, før du markerer.
5. Næste gang du træner, skulle H gerne være ret hurtig til at sætte snuden mod din hånd.
6. Efter at have belønnet med godbidde i targethånden, kan du begynde, at placere godbidde andre steder, og evt kaste den. Så skal H igen opsøge din targethånd, og du kan få et godt flow.
7. Du kan nu øge kriterierne på forskellige punkter
 - I. Et hårdere tryk mod hånden
 - II. H holder snuden på din hånd i længere tid
 - III. Placer hånden i forskellige positioner, så H skal opsøge hånden
 - IV. Brug omvendt lokning ved at placere hånden med godbidderne, så H kan se dem og nå dem. Flyt blot godbidshånden uden for H rækkevidde, hvis den går efter den i stedet for targethånden.
 - V. Sværere miljø med flere distraktioner. Her kan det i starten være nødvendigt at sætte de andre kriterier ned. For eksempel, hvis du har trænet alene og nu skal have håndtaget til at fungere, når du står stå sammen med andre kursister på et træningshold.

Husk kun at øge et kriterie ad gangen.

Du kan aktivere godbidde ved at bevæge dig bagud, når godbidde gives.

Pas på du ikke lokker H til at trykke snuden mod hånden. Det skal være en adfærd, den selv tilbyder. Derfor skal targethånden først komme frem, når der er kontakt mellem dig og H.

Arbejd med at få flow i øvelsen, så bliver du superstjerne i hundens øjne. Jeg fandt dette [klip med Eva Bodfäldt](#), som viser skift mellem arbejde og belønningsfase i en fri ved fod øvelse. Det illustrerer, hvad der menes med et godt flow. Under *Krav til os hundeførere* på side 15, foreslog Thomas at belønningsfasen var i ro, så der var tydelig forskel på arbejds og belønningsfase. Eva Bodfäldt vælger i stedet at gøre belønningsfasen mere aktiv, men der er stadig tydelig forskel på belønnings og arbejdsfase.

Øvelse 6: Grundlæggende apportering - samle genstand op

Målet med øvelsen er, at hunden skal samle en genstand op fra underlaget og holde den. Meget hurtigt kombineres dette med at hunden skal løbe mod fører med genstanden i munden.

Man skal bruge: Gode godbidder og en blød genstand, som hunden gerne vil samle op, men som ikke er mere interessant end godbidderne.

I denne øvelse kastes godbiddene, så hunden skal løbe forbi fører for at få den.

Genstand — — — — fører — — — — godbid

H skal have forstået, at markørsignalet betyder, at der kommer en godbid. Træn evt et par gange først, hvor du blot giver markørsignalet og derefter kaster godbiddene.

Tilrettelæg miljøet, så der ikke er noget mere spændende end genstanden i nærheden.

1. Start med at lægge genstanden, så H ser den og lad H løbe hen til genstanden og tage den i munden. Klik og kast godbiddene i modsat retning. Kast godbiddene så H ser det. Du skal ikke sige noget.
2. Gentag et par gange, før du begynder at hæve kriteriet ved tilbageholde klikket,
 - I. så H har vendt rundt,
 - II. så H vender rundt og løber et,
 - III. to,
 - IV. flere skridt mod dig, før du klikker.
3. Når H er helt henne hos dig, før du klikker, kan du begynde at øge afstanden mellem dig og genstanden ved at bevæge dig væk fra H, mens den er på vej ud mod genstanden.
4. Læg genstanden så snart H vender sig mod dig efter at have spist godbiddene. Så får du et godt flow.
5. Når hunden forstår øvelsen, behøver den ikke længere at se genstanden blive lagt. Den vil selv kigge efter den. Så kan du lægge genstanden, mens H spiser godbiddene og få større afstand på.

Undervejs så vi, hvilke problemer der kan komme, og hvordan de kan løses.

- I. H kommer ikke hjem med genstanden.
 - a. Har den forstået, at markørsignalet betyder, at nu kommer der en godbid? Træn markør => godbid.
 - b. Er godbiddene god nok? Vælg en lækker godbid eller sørg for, at H er lidt mere sulten, når der trænes. Fører kan også engagere sig mere i godbiddene eller aktivere godbiddene.
 - c. Er genstanden for spændende? Vælg en der er kedeligere: uden pels, uden vedhæng, uden piv
- II. H vil ikke samle genstanden op.
 - a. Har H set genstanden? Prøv igen, og vær sikker på H ser genstanden blive lagt.
 - b. Er genstanden spændende nok? Afprøv forskellige, så du finder noget H kan lide at bære på. Gør genstanden spændende. Tal med den, hold den lidt for dig selv og gør den "lækker" før du lægger den.
 - c. Er godbiddene alt for spændende, så det eneste H har i hovedet er at få fat i godbiddene. Har H forstået, at den skal arbejde for at få sin belønning

Hvad lærer vi H, og hvad kan det bruges til?

- A. H lærer den skal løbe hjem mod fører, så snart den har noget i munden.
- B. Forebygger tygning og urolig mund, fordi H ved præcis, hvad den skal, så snart den har samlet op. Thomas fortalte, at når de har forstået øvelsen, så har de så travlt med at løbe hjem, at de ikke har tid til at være urolige i munden.

Thomas foreslog at fortsætte med at lave en spontan apporteringsøvelse på genstande, som er lagt ud i forvejen. Gå med hunden i modvind, så den kan få fært af genstandene. Klik og beløn, når hunden samler op.

Øvelse 7: Grundlæggende apportering - at holde fast på forskellige genstande

Siri Renee har to videoer, som viser princippet. [Video 1](#), [Video 2](#). Læg mærke til at Siri har godbidderne hånden. Det fungerer, fordi hendes hunde kender klikkertræningens regler og ved, at de ikke får godbidderne fra hånden, før klikket lyder. Læg også mærke til hvordan hun "misbruger" dygtig, mens klikket er det klare signal til hunden.

Målet med øvelsen er, at hunden kan holde genstande, indtil den får signal til at slippe. H skal holde indtil markørsignalet lyder, og H må godt slippe genstanden, så snart den hører klikket, så den kan spise sin godbid. Slipper H for tidligt, så mister den godbiden.

Man skal bruge: Gode godbidder, som er let tilgængelige i en åben godbidstaske, og forskellige genstande. Start med en genstand H gerne vil holde. For eksempel den man har brugt til at lære den at samle op.

1. Start med at have H foran og hold genstanden med begge hænder - det hjælper til at H griber på midten. Bevæg genstanden væk fra H, ved at gå baglæns. Bevæg genstanden lidt, så den bliver interessant for H. Klik så snart H har taget fat om genstanden, og giv den en godbid fra lommen.
2. Gentag, men vent med at klikke til H har holdt fast 1 sekund.
3. Fortsæt med langsomt at forlænge den tid H skal holde. Husk at slipper H før klikket, så kommer der ingen godbid.
4. Du kan nu øge kriterierne på forskellige punkter
 - I. Arbejd med andre genstande
 - II. Lad H holde genstanden uden du holder den
 - III. H skal bevæge sig med genstanden i munden
 - IV. H skal bevæge sig og stoppe op igen og holde genstanden, indtil klikket lyder
 - V. H skal blive ved at holde, selv om førers hænder nærmer sig genstanden og rører genstanden eller trækker lidt i genstanden.
 - VI. H skal holde, selvom fører frister med godbidder
 - VII. H skal holde, mens fører lægger godbidderne på genstanden.
 - VIII. Arbejd i miljøer med fristelser og forstyrrelser
5. Når H har forstået, hvad det går ud på kan du sætte signal på. Sig "slip", "loss" eller "tak" lige før klikket lyder.

Undervejs så vi, hvilke problemer der kan komme, og hvordan de kan løses.

- I. Hvis H er urolig i munden, kan det forhindres ved at blive ved at holde genstanden og lave et let modtræk. Når der kommer modstand på, så skal H holde bedre fast og kan ikke tygge samtidig.
- II. Hvis H viser tegn på, at den ikke kan lide, at man læner sig ind over den, som man let kommer til, når man holder genstanden med to hænder, så nøjes med at holde med en hånd, så der bliver lidt mere afstand mellem dig og H.
- III. Pas på ikke at prøve for meget, hvis H ikke griber om genstanden med det samme. Stop og prøv at lave øvelsen på en anden måde, så man ikke risikerer, at H føler sig presset og melder sig ud af træningen.
- IV. Leg kan bruges til at lære H at holde godt fast og slippe. Brug et langt trækkelegetøj, og start en trækkeleg med hunden. Efter et stykke tid holdes legetøjet stille. Efter et kortere eller længere stykke tid vil H slippe. Beløn den ved at starte legen igen.
- V. Er H meget madfikseret, kan der komme en fase, hvor den forsøger at få godbiden uden at holde. Giv det lidt tid - vent til H indser, at den kun får godbiden, når den har holdt genstanden, indtil klikket lyder.